

Grekisk politik:

En bräcklig demokrati

"UNDER DEN TID jag minns", säger en fyrtifemårig grekisk journalist, "har vi haft fem krig, sju regimskiften (mellan republik, monarki och diktatur) och elva statskupper; under två perioder har Grekland, eller stora delar av Grekland, varit ockuperat av främmande makter." Han kunde ha tillagt att krigen gång efter annan medfört väldiga förändringar av befolkningen och den ekonomiskt-sociala strukturen. Genom de båda Balkankrigen 1912-1913 nära nog fördubblades landets yttvidd, och dess befolkning steg från 2,7 till 4,5 miljoner; efter nederlaget mot Turkiet 1922 fick Grekland motta över en miljon flyktingar från Mindre Asien; den tysk-italienska ockupationen kostade 100.000-tals människor livet; det av Ryssland och dess satelliter organiserade gerillakriget fram till 1949 drev bortåt 700.000 flyktingar från norra till södra Grekland, framför allt till Aten. Dessa olyckor,

Kung Paul av Grekland

Marskalk Papagos

oerhörda även i det moderna Europa, förklarar inte bara landets materiella elände, utan också växlingarna, oredan och slitningarna i politik och förvaltning.

Efter tio år av diktatur och ockupation kunde grekerna vid världskrigets slut än en gång anknyta till den demokratiska tradition som — liksom i de sydamerikanska staterna — alltid prisats, men under långa tider åsidosatts. År 1946 röstade en bestämd majoritet — 1.170.000 röster mot 174.000 med 350.000 blanka röstsedlar — för återställande av monarkin, en klart parlamentarisk monarki. Vid valet till representationen, bestående av en enda kammare, tävlade partierna i demokratiska deklamationer; att det förbjudna kommunistiska partiet blott hade en liten del av befolkningen bakom sig blev genom röst-siffrorna uppenbart. Men den nya regimen arbetade ända till hösten 1949 under kris och krig — det väsentliga målet var att slå ned det kommunistiska angreppet, en kombination av inre uppror och invasion från de rysstyrda grannstaterna. I hela världen sökte kommunismen framställa det grekiska styret som en grym och blodig diktatur. Redan på hösten 1949 vittnade en rad svenska journalister ur skilda läger om hur grundlös denna anklagelse var. Utan tvivel förekom övergrepp och grymheter även på regeringssidan — bland fosterlandets och demokratins försvarare — men de var obetydliga i

jämförelse med den totala brutalitet som kännetecknade de kommunistiska angriparna.

Efter "inbördeskriget" slut har den politiska och ekonomiska stabiliseringen fortskridit relativt snabbt. Det kommunistiska partiet är förbjudet, och det är möjligt att förbjuda tidningar som "avsiktligt tjänar dem som gripit till vapen mot fosterlandet och konspirerat mot landets lugn och oberoende", men dessa i Greklands läge oundgängliga bestämmelser har blivit av allt mindre praktisk betydelse; antalet politiska fångar har från början av 1950 till början av 1951 genom benådningar minskat från 29.000 till 23.000, sedan ett år har endast en tidning indragits, och den offentliga debatten är — med undantag för kommunistisk propaganda — fri, vilket klarast framgår av att de skiftande regeringarna ständigt utsätts för skarpa angrepp. Den ekonomiska situationen förbättras successivt; återuppbyggnadsarbetet bedrivs systematiskt, och den industriella produktionen låg år 1950 något över förkrigsnivån, mot 67 procent av denna år 1947, medan nationalinkomsten var 90 procent av förkrigstidens.

Att den stora massan av greker likväl lever på en ur västerländsk synpunkt usel nivå framgår kanske tydligast av uppgiften att inkomsten per individ enligt FN:s beräkningar

är omkring 17 procent av den svenska. Siffran ger kanske ett överdrivet intryck — som vanligt då man jämför agrara och industriella länder — men den pekar på en fattigdom som helt saknar motsvarighet i Norden och Västeuropa. I fråga om bostäder, vattenförsörjning och elektricitet representerar Grekland en bottennivå i Europa.

Den relativa stabiliteten, den relativa ekonomiska uppgången är här mer än på andra håll beroende på främmande hjälp. Om USA, liksom tidigare England, inte framträtt som beskyddare av Grekland och genom personliga och materiella insatser organiserat det grekiska försvaret, hade landet sedan länge varit en del av det ryska Balkan. Sedan hösten 1944 har Grekland från utlandet, i första rummet USA, i det andra England, mottagit omkring 2.200 miljoner dollar i kontanter eller materiel, varav omkring en tredjedel för militära ändamål. För närvarande går från USA — nu praktiskt taget den enda hjälparen — över en miljon dollar om dagen till Grekland; som jämförelse kan nämnas att hela importen har ett värde av 200 miljoner och exporten av 100 miljoner dollar om året. Hur man än beräknar den grekiska nationalinkomsten, torde detta innebära att 15-20 procent av statens och folkets totala utgifter bestrids av Amerika. En tillnärmelsevis liknande situation finns ej någon annanstans i Europa. Om Marshallhjälpen inställdes, yttrade vice konsejlpresidenten Papandreou i en intervju i februari i år, "skulle Grekland dö dagen därpå".

Detta läge medför med nödvändighet att de anglosachsiska stormakterna, och främst USA, får ett inflytande på grekisk utrikespolitik som är av stor betydelse, även om det ej på något sätt kan närmare redovisas eller uppskattas. Mellan de växlande regeringarna, monarken och andra dignitärer, bland dem den gamle marskalcken Papagos, samt de amerikanska myndigheterna (ambassaden, Marshallmissionen och militärmissionen) föreligger en samverkan som i stort sett kan anses värdefull och rent av ofrånkomlig, men som, då försvaret mot kommunismen inte längre framtvingar ett slags borgfred, tenderar att väcka missnöje och utnyttjas till propaganda i nationell och radikal riktning.

HERBERT TINGSTEN